

Podplukovník dr. Alois Micháček, CSc.

Vývoj sovětské vojenské doktríny

Téměř 50 let vývoje sovětské vojenské doktríny je přesvědčivým důkazem tvůrčí činnosti komunistické strany, politických a vojenských představitelů sovětského státu na úseku tak složitém a zodpovědném, jako je obrana země a revoluce. Životní nutnost řešení tohoto úkolu nastolila občanská válka, spojená s vojenskou intervencí 14 kapitalistických států.

Zdrojů, z nichž bylo možné čerpat při vypracování vojenské doktríny, nebylo málo. Klasikové Marx a Engels zanechali vědecky velmi fundovaný vojenskoteoretický odkaz. Byla to nejen nejobecnější metodologická a teoretická problematika podstaty války a armády, vztahu války, míru a revoluce, ale i konkrétnější otázky vojenské teorie, vojenské strategie, taktiky a výstavby ozbrojených sil. Klasikové zobecnili zkušenosti z bojů na bariádách v roce 1848, z boje Pařížské komuny, z občanské války v Americe, z partyzánských bojů ve Španělsku, Rusku, Francii a jinde. Komunistická strana měla k dispozici vlastní zkušenosti z ozbrojeného povstání proletariátu v Moskvě 1905 a z partyzánského boje venkovského lidu v letech 1905—1907. Byly to i nejčerstvější zkušenosti strany z organizování Rudých gard a říjnového povstání v roce 1917. Strana měla k dispozici i závěry buržoazní vojenské vědy a vojenské doktríny, především doktríny a vojenské tradice carského Ruska.

Tento klad měl však i svůj vrub. Mnohé závěry zastarávaly v důsledku rychlého rozvoje vojenské techniky i podmínek, za nichž byla revoluce uskutečňována. Sovětský stát zůstal na rozdíl od předchozích předpokladů v kapitalistickém obklíčení a musel budovat početnou armádu a nikoli pouze milici, s níž se původně počítalo. V řadách armády a především v řadách velitelského sboru stanuli představitelé nejrozličnějších složek revoluce — dělnických Rudých gard, revolučních důstojníků a vojáků staré armády, příslušníci partyzánských družin, ale také buržoazní vojenští odborníci (vyšší carští důstojníci) — tudíž lidé s různou politickou a ideologickou orientací a s různými názory na budování Rudé armády a její použití. V této situaci měla snaha komunistické strany formulovat jednotnou vojenskou doktrínu nesmírný teoretický, ale především praktický význam.

Komunistická strana této otázce věnovala velkou pozornost. V. I. Lenin, představitel strany a státu, přispěl k formulování nejen obecnějších, teoretických a ideologických závěrů na obranu země, ale i konkrétnějších otázek vedení války, operací a bojů. Ústřední výbor strany v čele s Leninem zabezpečoval jednotu politických a vojenských úkolů občanské války. Zde je nutné připomenout především diskuse na VIII. sjezdu VKS(b). Ještě v průběhu občanské války, přes nejroz-

nější obtíže, byla vydávána řada frontových a armádních časopisů, v nichž se diskutovalo o otázkách doktrinních i o otázkách vojenského umění. Na stránkách časopisů uveřejňovali své názory vojévůdce a velitelé Rudé armády. Známa je v tomto směru činnost M. N. Tučachevského, S. J. Guseva a především M. V. Frunze, jehož teoretický a metodologický přístup ke zkoumání vojenské doktríny zůstává platný i v současné době.

„Jednotná vojenská doktrína je teorie, která platí pro armádu daného státu a která stanoví charakter výstavby ozbrojených sil země, metody bojové přípravy vojsk, jejich vedení na základě nároků daného státu na povahu vojenských úkolů, které stát má před sebou, i způsoby jejich řešení, jak vyplývají z třídní podstaty státu a jak je určuje stupeň rozvoje produktivních sil země.“¹⁾

Vojenská doktrína je svým způsobem základním zákonem v oblasti obrany státu, jednotným vojenským světovým názorem jak v politickém, tak i v čistě vojenskoodborném smyslu. Význam sjednocující úlohy vojenské doktríny zdůrazňoval Frunze na mnoha místech svého díla:

„Jednou z hlavních podmínek zajištění maximální síly Rudé armády je její vytvoření v jednotný organismus stmelžený shora až dolů nejen společnou politickou ideologií, ale i jednotou názorů na povahu vojenských úkolů, které má republika před sebou, způsobu jejich provedení a metod bojové přípravy vojsk.“²⁾

Podle M. V. Frunze musí být Rudá armáda cvičena na základě jednotných představ a jednotných názorů na všechny otázky, které souvisejí s její činností a s jejími úkoly. Tato jednotna musí obsáhnout a proniknout všechny stránky a všechny projevy jejího života v míru i za války.

Sjednocující úloha vojenské doktríny tvoří v tomto smyslu nejobecnější základ systému řízení a velení. Závěry vojenské doktríny by měly vejít ve známost, ne-li do krve celému velitelskému sboru, všem příslušníkům armády a v nezbytné míře všemu obyvatelstvu státu, nebo alespoň státním a stranickým pracovníkům. V mladém sovětské republice a později v SSSR popularizace základních tezí vojenské doktríny, vojenského programu a vojenské politiky byla samozřejmostí. Nejen armáda, ale všichni občané státu by měli vědět, jaká válka je čeká, jak se na ni při-

pravit a jak ji vést. Tyto otázky byly často obsahem veřejných vystoupení V. I. Lenina a nejvyšších stranických pracovníků a velitelů Rudé armády. Dnešní sovětské političti i vojensští představitelé v této tradici pokračují. To má svůj zvláštní význam především v soudobé válce, která vyžaduje maximální sjednocení úsilí k dosažení vítězství a současně schopnost iniciativního jednání v nejsložitějších situacích budoucí možné války v duchu jednotných idejí a jednotných cílů.

Vojenská doktrína má dvě neoddělitelné, vzájemně se proplétající stránky: politickou a vojenskotechnickou.

Hlavní přínos k formulaci **politické stránky sovětské vojenské doktríny** dal ústřední výbor strany v čele s Leninem již v době občanské války. Většina tezí platí dodnes. Jsou to myšlenky o třídní podstatě a politických cílech války v období imperialismu, o revolučním charakteru válek nucených sovětskému státu, o hodnocení sociálně politických a vojenských činitelů ovlivňujících průběh a výsledek těchto válek, o třídní a politické podstatě Sovětské armády jako nástroje politiky sovětského státu a o principech výstavby této armády. Politická stránka sovětské vojenské doktríny byla dále rozvinuta na posledních sjezdech KSSS, počínaje XX. sjezdem a zvláště v novém programu KSSS. Jde především o zdůvodnění těchto tezí:

— objektivní nutnost mírového soužití zemí s různým sociálně ekonomickým řádem;

— možnosti odvrácení válek a pomínutí jejich osudové nevyhnutelnosti;

— osvícení sociálně politického charakteru válek soudobé epochy a jejich kategorizací;

— zdůvodnění nezbytnosti upevňování obranyschopnosti země, pokud existuje možnost vzniku válek;

— zdůraznění všelidového charakteru obrany sovětského státu a jeho ozbrojených sil;

— nutnost definitivní porážky imperialismu, jestliže rozpoutá válku.

Vojenskotechnická stránka vojenské doktríny je vyjádřena specificky vojenskými názory a tezemi. Ani tato specifická oblast sovětské vojenské doktríny nezůstala beze změny, ale prodělala a prodělává neustálý vývoj. Přitom změny jsou dvojího charakteru — jednak jsou to postupné, dílčí, evoluční změny a jednak kvalitativní skoky způsobené zásadnějšími změnami ve vývoji vojenské techniky nebo ve vývoji státu.

K periodizačnímu schématu vývoje sovětské vojenské doktríny neřekla historic-

1) M. V. Frunze, Vybraná díla, NV 1953, str. 121

2) Tamtéž str. 117

ká věda zdaleka poslední slovo a v současné době existuje řada rozdílných i když nikoliv zásadně protikladných názorů sovětských autorů. Obtíže vyplývají z některých nejasností samotného pojmu vojenská doktrína, především z jejího vztahu k vojenskému umění a také tím, že periodizace historických procesů představuje dělení těchto procesů na odlišné úseky podle výchozího kritéria dělení. Tato kritéria závisí na teoretických a metodologických principech chápání procesů pohybu vojenství. Výchozí kritéria, teoretická a metodologická hlediska nejsou zatím zcela jednotná. Někteří autoři dávají větší akcent na teoretické zdůvodnění tezí vojenské doktríny, jiní na ekonomické a technické zabezpečení obsahu vojenské

doktríny. Jsou ještě některé nejasnosti ve vztahu základních a dílčích etap vývoje vojenské doktríny.

Teoreticky a metodologicky nejjednodušší je v současné době periodizační schéma, které řeší ve své práci maršál Malinovskij.³⁾ Silná stránka této periodizace spočívá v tom, že autor vychází z důsledně marxisticko-leninského chápání hlavních komponentů pohybu vojenství, jimiž jsou zbraně a člověk. V těchto dvou základních činitelích bere v úvahu i poměr sil Sovětského svazu a kapitalistických zemí. Ve vývoji vojenskotechnické stránky vojenské doktríny uvádí maršál Malinovskij tři období, která při bližším výkladu by bylo nutné rozdělit na dílčí etapy.

* * *

V prvním období (1918—1935) sovětská vojenská doktrína musela respektovat, že armáda má k dispozici výzbroj v převážné míře zděděnou po staré armádě z období první světové války a nového vojáka, občana zrozeného socialistickou revolucí. Hlavní předností Rudé armády byla převaha v morálním činiteli, měla uvědomělého vojáka a velitele. Bylo však nutné počítat s tím, že ve výzbroji a částečně také v bojové přípravě Rudé armády zaostává za mnohými kapitalistickými zeměmi.

Těchto faktorů si byli tehdejší političtí a vojenská představitelé dobře vědomi. Z počátku vycházeli především z možnosti částečné kompenzace nižšího technického vybavení a slabší bojové připravenosti vyšším morálním duchem sovětského vojáka a velitele i rozmachem revolučního hnutí ve světě. Rozvoj revoluce měl zabránit a v občanské válce skutečně zabránil, aby světový imperialismus nevyužil veškeré své síly proti socialistickému státu. S odlovem revoluce ve světě a rostoucími ekonomickými možnostmi Sovětského svazu byla stále více zdůrazňována potřeba technické modernizace Rudé armády, jednotné organizace a zkvalitnění bojové přípravy vojsk. Již z toho je vidět, že politická a vojenskotechnická stránka vojenské doktríny na sebe úzce navazují doplňují a prolínají se a jak toto dělení je velmi relativní.

Obsah prvního období vojenskotechnické stránky sovětské vojenské doktríny byl zatím velmi málo zhodnocen a je třeba

ba se znovu obracet k tehdejším autorům, především k M. V. Frunze.

Sovětská vojenská doktrína hned od počátku přesně zhodnotila charakter přístupu k možnému válečnému střetnutí. Mnohé z jejích tezí platí i dnes.

Příští válka, na níž se měl Sovětský svaz připravit, měla být **válkou revoluční**. Revoluční válka je ozbrojené střetnutí vedené zemí, která provedla revoluční převrat, zemí, která se ocitla v nesmířitelných sociálních, hospodářských a politických rozporech s kapitalistickými státy.

Revoluční války jsou příznačné tím, že se v nich do značné míry stírají celonárodní příznaky a momenty a vystupují momenty třídní. **Revoluční válka je v podstatě válkou třídní**. Nebude v ní bojovat národ proti národu, lid proti lidu, nýbrž určité společenské třídy, které mají stoupence v obou nepřátelských táborech. Vedení revoluční a třídní války předpokládá proto využití **partyzánské a drobné války** proti nepříteli, který je zatím technicky výše než Rudá armáda.

Politická aktivita dělnické třídy a revoluční charakter válek se měl projevit i v aktivitě bojových akcí, především v **útočných formách boje**. Obrana a ústup nebyly vylučovány, ale byly považovány za výjimku, což nutně vyplývá z manévrovosti a pohyblivosti bojové činnosti v revoluční válce.

Rozhodné cíle příští možné války vyvolávají střetnutí, které nebude možné rozhodnout v krátkém čase. Sovětský stát, který má početné obyvatelstvo a hospodářské zdroje, bude mít proti sobě celý kapitalistický svět nebo jeho značnou část. **Proto dojde-li k vážnému střetnutí,**

3) R. J. Malinovskij: Bditelno stojat na straže mira, Moskva 1932, přeloženo v Lidové armádě č. 9/1932

sotva bude moci být skončeno během krátké doby zasazením jediného zničujícího úderu. V tomto bodu se sovětská vojenská doktrína diametrálně lišila od celé řady extrémních buržoazních teorií a doktrín, které se objevily mezi první a druhou světovou válkou.

Sovětská vojenská doktrína již ve své počáteční fázi předpokládala rychlý rozvoj vojenské techniky: „Válka bude v budoucnu do značné míry, ne-li úplně, **válkou strojů.**“⁴⁾

Toto vysoké ocenění významu vojenské techniky nevedlo k podcenění úlohy vojenských mas. Naopak, sovětská vojenská doktrína zdůraznila daleko přesněji než buržoazní vojenské doktríny **úlohu lidových mas ve válce**, a to jak v ozbrojených silách, tak i v zápolí bojujících armád. Tak byla zhodnocena i rozhodující **úloha zápolí ve válce**, zdůrazněna nutnost jeho přípravy i směry této přípravy.

Sovětská vojenská doktrína vyslovila i základní požadavky na výstavbu Rudé armády a způsoby jejího použití. Výstavba Rudé armády musela odpovídat charakteru sovětského státu i požadavkům předpokládané války.

Rudá armáda byla od prvních dnů svého trvání ztělesněním principů proletářské diktatury, nové proletářské státnosti. Jejím úkolem byla obrana revoluce proti

vnitřnímu i vnějšímu nepříteli. Rudá armáda měla vystupovat jako nástroj k hájení proletářských zájmů nejen vlastní země, ale i celého světa. Měla být budována jako ukázněná pravidelná armáda, která je v souladu s manévrovým charakterem vysoce pohyblivá a připravená především k útočné bojové činnosti. Postupně byla stále více zdůrazňována bojová pohotovost, bojová připravenost a technická vyspělost Rudé armády.

Tyto základní teze sovětské vojenské doktríny byly mnohokrát vyjádřeny v projevech a statích představitelů komunistické strany sovětského státu a Sovětské armády v usneseních sjezdu strany i sovětů. Duch této doktríny pronikl řady a předpisy, celou výchovou i myšlením vojáků a velitelů. Výhodné podmínky k tvůrčímu myšlení v duchu této nejpokrokovější doktríny vytvořily předpoklady k rychlému rozmachu sovětské vojenské vědy a teorie vojenského umění. Koncem 20. let a počátkem 30. let dochází k vypracování teorie hluboké operace, moderní metody použití letectva, výsadkového vojska, mechanizovaných vojsk atd. Tento rozmach teoretického myšlení je tak výrazný, že někteří sovětsí autoři kladou do konce 20. století i konec první etapy a začátek nové etapy vývoje sovětské vojenské doktríny.⁵⁾

* * *

Tak byly vytvořeny hlubší teoretické předpoklady dalšího rozvoje sovětské vojenské doktríny v jejím **druhém období**, které zahrnuje časový úsek od počátku technického přezbrojení Rudé armády na základě průmyslové rekonstrukce celého národního hospodářství v prvních pětiletkách až do začátku přezbrojení Sovětské armády jadernými zbraněmi a raketami. Jde o období let 1936 až 1953. Rok 1936 soudruh Malinovskij ve své periodizaci výslovně neuvádí, avšak vyplývá z řady faktů, které charakterizují tehdejší vývoj Rudé armády.

Úspěšné splnění první a druhé pětiletky vytvořilo zcela novou materiálně technickou základnu obrany země. Byl vytvořen mohutný letecký, tankový, dělostřelecký průmysl a moderní loděnice. Výroba některých druhů zbraní se do poloviny 30. let více než zdesateronásobila. Sovětské ozbrojené síly se rychle měnily

v jednu z nejmodernějších armád světa. Bylo vytvořeno početně a moderně organizované tankové vojsko. Ve výstavbě mechanizovaných sborů dosáhla Rudá armáda světové prvenství. Letectvo obdrželo všechny druhy letounů a byly organizovány všechny druhy letectva. Vytvoření silného dopravního letectva umožnilo výstavbu výsadkového vojska, další doménu sovětské vojenské výstavby.

V polovině 30. let v důsledku technického vybavení Rudé armády a kvalitativního složení branců došlo i k zásadní změně v doplňování Rudé armády, k přechodu od sníženého systému ke kádrovému. Do roku 1935 bylo v Rudé armádě 74 % teritoriálně miličních divizí. Počátkem roku 1936 již 77 % všech střeleckých divizí bylo kádrových. Změna sociální struktury sovětské společnosti vedla k zavedení všestranné branné povinnosti, která byla uzákoněna 1. 9. 1939. Rudá armáda tak získala mohutnou základnu k doplňování svých řad — morálně politické, kulturně vyspělé i technicky připravené a vzdělané kádry, obránce socialistického státu.

4) M. V. Frunze, Vybraná díla, str. 325

5) Např. stať gen. Kozlova ve Vojennoj mysli č. 7/1966, str. 39 a stať maršála Zacharova ve Vojennoj mysli č. 2/1967, str. 15

Sovětská vojenská doktrína v tomto období správně ocenila charakter příštích válečných střetnutí a úspěšně navázala na tvůrčí činnost předchozích let. Mnohé ze závěrů, které sovětská vojenská věda přinesla již ve 20. letech, zvláště koncem 20. let, mohly být v podobně doktrínálních norem realizovány teprve v tomto období. Sovětská vojenská doktrína správně zhodnotila význam motorizace a mechanizace armády a směry rozvoje technických druhů vojsk a charakter bojové přípravy příslušníků armády. Teze sovětské vojenské doktríny pronikly do myšlení sovětských velitelů a našly svůj výraz ve známém již „Návrhu polního řádu Rudé armády“ z roku 1936. Jeho ustanovení byla ve všech základních tezích potvrzena ve Velké vlastenecké válce, v níž Rudá armáda dokázala zvítězit ve střetnutí s nejsilnějšími armádami kapitalistického světa, s armádami fašistického Německa a Japonska.

Druhé období zahrnuje i 7–8 let po druhé světové válce. V těchto letech vycházelo vojenství v podstatě ze stejných základů jako za války, kdy dosáhlo vrcholu svého rozvoje. Mnohé z těchto zkušeností neztrácejí svůj význam ani v další etapě.

Nebylo by však správné tvrdit, že sovětská vojenská doktrína prodělávala jednoznačný progresivní vývoj. Takovému pojetí odporoval proces jejího vzniku a utváření. Byl to často dialog různých koncepcí a ne vždy se okamžitě prosadil nejlepší názor. K velmi škodlivým deforma-

cím však došlo, když Stalin sám rozhodoval v nejdůležitějších státních a vojenských otázkách. V důsledku toho nebyla správně zhodnocena politická situace na počátku druhé světové války, politická a vojenská síla nepřítelů a nebyly vyvozeny závěry pro bojovou pohotovost. Nebylo správně zhodnoceno počáteční období války. Z průběhu operací ve španělské občanské válce byly vyvozeny nesprávné závěry v hodnocení tankových vojsk a letectva. Velké tankové svazky byly rozpuštěny a tím likvidován i materiální základ k vedení hlubokých operací. Nebyla doceněna a připravována možnost obrany a objevila se řada dalších nedostatků v přípravě vojsk i země k válce, jež pak musely být za velmi těžkých obětí napravovány. Nepříznivý Stalinův vliv na vojenskou doktrínu pokračoval i po válce. Projevoval se v teorii „aktivní strategické obrany“ a „protiútoků po předchozím útoku nepřítelů“, v podceňování faktoru překvapení a dogmatizování cenných zkušeností z války a dokonce i v podceňování jaderných zbraní. Stalinovy autoritativní názory v dané situaci představovaly v podstatě vojenskou doktrínu, a proto nepříznivě ovlivnily rozvoj vojenské teorie i myšlení velitelského sboru.

Celá tato problematika není však zatím rozpracována a své slovo jistě řekne sovětská historiografie. Bezesporu však ani vliv dogmatismu nemohl zásadně narušit další rozpracování doktríny po druhé světové válce.

* * *

Třetí období sovětské vojenské doktríny začíná v roce 1953. Je spojeno se zavedením jaderných zbraní a raket do všech druhů ozbrojených sil a se vznikem nového druhu ozbrojených sil — raketových vojsk strategického určení. Je to období revolučních změn v prostředcích a způsobech vedení ozbrojeného zápasu a v celé vojenské vědě.

Sovětská vojenská doktrína v této etapě vychází z nových morálně politických a bojových kvalit Sovětské armády, z nového poměru sil mezi socialismem a kapitalismem a především z nových bojových prostředků, které má Sovětský svaz k dispozici. Objevila se nutnost přepřepřacovat dosavadní principy vojenské doktríny i vojenské teorie. Tuto nutnost vyjádřil R. J. Malinovskij při objasňování vojenské problematiky v novém programu KSSS:

„Soudobá etapa světového vývoje je charakterizována řadou významných ry-

sů, které podstatně změnily strategické postavení SSSR. Hluboké změny nastaly i ve vývoji vojenství. To vyžadovalo v mnohém směru i nový postoj k řešení úkolů naší vojenské výstavby. Bylo třeba naprosto nově ujasnit otázku, jakým směrem se bude ubírat výstavba ozbrojených sil, abychom mohli spolehlivě zajistit obranu naší vlasti před imperialistickou agresí. Jinak řečeno, bylo třeba vypracovat vojenskou doktrínu sovětského státu, která by odpovídala soudobým podmínkám jeho rozvoje.“⁶⁾

Vypracovat novou vojenskou doktrínu byl v dané situaci úkol nijak lehký. Především bylo nutné správně zhodnotit nové objektivní podmínky vedení války, zvláště vliv nové techniky a zbraní, které se rychle vyvíjely a byly zaváděny do výzbroje. Současně bylo nutné překonat řa-

6) Lidová armáda č. 2/1962, str. 810

du zaostávajících nebo nesprávných po-
uček, strnulost dogmatického myšlení dů-
sledky Stalinova kultu.

Přepřepřepování vojenské doktríny před-
cházel a doprovázel rozmach vojenskoteo-
retické práce. Některé diskuse proběhly
již do roku 1953. Na příklad diskuse k pe-
riodizaci vojenského umění, k předmětu
vojenského zeměpisu, k vojenské pedago-
gice, k válečné ekonomice a tím vždy
současně k předmětu a obsahu vojenské
vědy. Podstatné vystupňování diskusí a
tvůrčích statí v tisku bylo možné sledo-
vat v přípravě XX. sjezdu a po XX. sjez-
du KSSS. Tak např. již v roce 1955 byly
publikovány statí ke vztahu buržoazní a
socialistické vojenské vědy, k úloze pře-
kvapení ve válce. Velmi rozsáhlá diskuse
proběhla k faktorům, které ovlivňují prů-
běh a výsledky války, k předmětu a ob-
sahu sovětské vojenské vědy a k dalším.
Začaly znovu vycházet teoreticky fundo-
vané publikace. Diskuse nenechaly bez po-
věštnutí jediný závažnější princip vojen-
ského umění a vojenské výstavby a po-
drobovaly je kritice z hlediska nové ob-
jektivní situace.

V téže době probíhala rovněž řada jed-
nání na nejvyšší politické úrovni, na nichž
byla přijata zásadní usnesení o výstavbě
sovětských ozbrojených sil. Ta o usnesení
a opatření jsou výrazem postupně se for-
mulující sovětské doktríny v soudobých
podmínkách vedení ozbrojeného zápasu.
Tak např. již v roce 1954 bylo na zase-
dání ÚV KSSS rozhodnuto o přestavbě
válečného loďstva ve prospěch ponorek
s jaderným pohonem, v roce 1955 ÚV
KSSS kritizoval defenzivní pojetí strate-
gie a strategického protiútku. Zásadní
otázky války a míru a otázky výstavby
armády byly řešeny na zasedáních ÚV
KSSS v říjnu 1957, na XX., XXI. a zvláště
na IV. zasedání Nejvyššího sovětu v led-
nu 1960 a na XXII. sjezdu, který přijal
nový program strany a v něm i závažná
ustanovení o výstavbě armády.

Tak v průběhu řady let, avšak v his-
toricky velmi krátkém období byla pře-
pracována sovětská vojenská doktrína tak,
aby odpovídala nové politické situaci ve
světě, poměru sil, ekonomické síle Sovět-
ského svazu a celé socialistické koalice,
kvalitám příslušníků armády a v nepo-
slední řadě novým prostředkům vedení
ozbrojeného zápasu. V nejstručnější for-
mě vyjádřil základní myšlenky nové so-
větské vojenské doktríny R. J. Malinov-
skij: „... podstata sovětské vojenské
doktríny je v tom, že budoucí válka, po-
daří-li se imperialistům ji rozpoutat, by
byla rozhodujícím ozbrojeným střetnutím

dvou protichůdných společenských soustav
a co do charakteru používaných prostřed-
ků by nevyhnutelně byla raketová jader-
ná. Tato válka by se vyznačovala nevída-
nou krutostí ozbrojeného zápasu, dyna-
mičností a vysokou manévrovostí bojo-
vých akcí; neměla by nepřetržitě, stabil-
ní fronty, ani přísné hranice mezi fron-
tou a zápolím; vzrostly by možnosti za-
sazovat nenadále, velmi silné úderů jak
vojškům, tak i v hlubokém zápolí válči-
cích zemí.

Neobyčejně důležitého významu v bu-
doucí válce nabývá počáteční období, kte-
ré může mít rozhodující vliv nejen na
průběh, ale dokonce i na konečný výsle-
dek ozbrojeného zápasu.“⁷⁾

S přehodnocováním vojenskostrategic-
kých rysů války začala i zásadní přestav-
ba Sovětské armády a přehodnocování
role jejích jednotlivých složek.

Od začátku 50. let byla Sovětská ar-
máda postupně vyzbrojována jadernými
zbraněmi a ve II. polovině 50. let rake-
tovými jadernými zbraněmi všech typů a
rovněž bojovou technikou další. Tím byla
podstatně zvýšena palebná a úderná síla
všech druhů ozbrojených sil a druhů
vojsk. Sovětská armáda prodělala význa-
mné kvalitativní změny. Usnesením ÚV
KSSS byla zřízena raketová vojska strate-
gického určení, která se od svého vzní-
ku stala hlavním druhem ozbrojených sil.
Doposud to byly vždy pozemní ozbrojené
síly. Jako samostatný druh ozbrojených
sil byla organizována vojska protivzduš-
né obrany státu. Pozemní vojska byla vy-
bavena raketami taktického a operačního
doletu s jadernými náplněmi. Tankové a
motostřelecké divize dostaly větší podíl
modernějších tanků. Zkvalitnilo se rovněž
technické vybavení speciálních vojsk.
Kvantitativní i kvalitativní rozmach do-
znala i vzdušné výsadkové vojska. Ve
vojenském letectvu došlo k přehodnocení
úlohy strategických bombardérů. Bojové
možnosti letectva byly zvýšeny po zavede-
ní nadzvukových a raketových stíhačů a
bombardérů. Ve válečném loďstvu byl po-
ložen důraz na ponorky s jaderným po-
honom, vyzbrojené raketami a torpédy
s jadernými náplněmi. Další významnou
složkou válečného námořnictva se stalo
námořní raketonosné letectvo a protipo-
norkové letectvo. Tato pronikavá moder-
nizace Sovětské armády si vyžádala i ši-
roké využití elektroniky a počítačích stro-

7) R. J. Malinovskij: Program KSSS a upevnění
ozbrojených sil SSSR, Komunist č. 7/1962, pře-
loženo v Lidové armádě č. 11/62, str. 810

žů v ozbrojených silách v posledních letech i komplexní automatizaci velení rozsáhlým součastem i vojskům v celku.

Přes tento grandiózní rozvoj vojenské techniky, zvláště raketových jaderných zbraní, sovětská vojenská doktrína nefetišizuje jeden druh vojsk nebo zbraně, ale zdůrazňuje součinnost všech druhů ozbrojených sil a druhů vojsk k dosažení vítězství ve válce. Sovětská vojenská doktrína se vyhnula krajnostem při hodnocení úlohy člověka ve vztahu k technice a podobně jako v minulosti i v současné době včas zdůraznila nutnost všestranné a harmonicky laděné politické operačně taktické a technické přípravy příslušníků ozbrojených sil a především vojáků z povolání.

Avšak ani v současné době, podobně jako v minulosti, si nelze proces tvorby a vývoje vojenské doktríny představovat jako lineární a bezkonfliktní záležitost. Nové progresivní názory nevznikly a neprosazovaly se automaticky. Bylo nutné tvrdě prosazovat nové proti starému a vyhnout se jednostrannostem, popřípadě avanturismu a subjektivismu na úseku vojenské výstavby. Normy a zkušenosti z Velké vlastenecké války, jimiž vyvrcholil vývoj klasického vojenství, byly často

příliš hluboko zakořeněny a bylo je nutné překonat tam, kde přestaly platit. Bylo třeba jistě velké odvahy při přehodnocování úlohy velkých válečných lodí, na něž kladly důraz doktríny všech námořních velmocí, Sovětský svaz nevyjímaje. Podobný převrat bylo nutné prodělat i v hodnocení strategického letectva úlohy pozemních vojsk a najít odpovídající místo raketových jaderných zbraní ve struktuře ozbrojených sil a nedopustit podcenění úlohy těch konvenčních zbraní, jejichž historie dosud neskončila.

I tato krátká rekapitulace naznačuje obrovské množství problémů, které bylo nutné řešit a nelze se proto divit, že v dílčích otázkách docházelo i k některým jednostrannostem, které bylo nutné v praxi napravovat. Nelze opomenout ani fakt, že současné období vývoje vojenské doktríny představuje vyabstrahovanou jednotu, jako každá periodizace. Blížší pohled by ukázal několik dílčích etap, které v zásadě dokreslují základní tendenci pohybu sovětské vojenské doktríny, ale současně jsou důkazem jejího reagování na některé otázky vnitřního vývoje, především ekonomického, reagování na vojenskou politiku USA, Číny, třetího světa a řadu dalších činitelů.

Uplynulých 50 let vývoje sovětského státu a jeho armády naznačuje přesvědčivě, že sovětská vojenská doktrína, díky tomu, že byla úzce spjata a hluboce prolnta marxisticko-leninskou teorií a ideologií komunistické strany, pokrokovou politikou a moderní sovětskou vojenskou vědou, bez ohledu na dílčí deformace určovala potřeby a možnosti obrany socialistického státu. Sovětské vojenské doktríně jsou typické takové rysy, jako správný odhad poměru sil ve světě, odhad morálně politických, ekonomických a technických možností státu, správný odhad specifických rysů války v dané etapě i zvláštnosti vedení ozbrojeného zápasu. Díky tomu byla sovětská vojenská doktrína neoddelitelným předpokladem vítězství v minulosti.

Sovětská vojenská doktrína po druhé světové válce a zvláště se vznikem Varšavské smlouvy dále prohloubila svůj internacionální ráz a stala se nejpropracovanějším základem společné koaliční doktríny. Koaliční charakter možné války a společné obrany si zkonitě vynucuje jednotu názorů celé koalice na základní úkoly a cíle ve válce. Vojenskopolitické a vojenskostrategické aspekty této války vyjadřuje nejvšestranněji sovětská vojenská doktrína, která nesleduje pouze zájmy Sovětského svazu, ale združazuje internacionální povinnost Sovětské armády. Socialistické státy, tvořící společnou obrannou koalici, přijímají závěry sovětské vojenské doktríny v procesu své vojenské výstavby.

Předpokládaný rozvoj naší socialistické společnosti i další rozmach vojenství v podmínkách vědeckotechnické revoluce budou otvírat nové možnosti obrany našeho státu v rámci celé koalice a současně budou klást i větší nároky na zabezpečení obrany. V této situaci je studium a tvůrčí uplatňování sovětských zkušeností významným zdrojem upevňování bojeschopnosti naší armády a obranyschopnosti našeho státu.